

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.01.2017, sp. zn. 23 Cdo 4297/2015, ECLI:CZ:NS:2017:23.CDO.4297.2015.1

Číslo: 73/2018

Právní věta: Vynaložil-li pojištěný sám se souhlasem poškozené náklady na provedení demolice stavby, která byla poškozena jednáním pojištěného, přičemž k provedení demolice byla poškozená jako vlastník objektu povinna, má pojištěný podle § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, proti pojistiteli právo na úhradu těchto nákladů, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozené pojistitel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.01.2017

Spisová značka: 23 Cdo 4297/2015

Číslo rozhodnutí: 73

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pojištění odpovědnosti za škodu

Předpisy: § 44 odst. 3 předpisu č. 37/2004Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. 164 EC 79/2011, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2015, sp. zn. 68 Co 29/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 19. 6. 2014, č. j. 164 EC 79/2011-140, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala po žalované zaplacení částky 863 358 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala na žalované shora uvedené částky z titulu nároku na plnění z pojistné smlouvy, která byla mezi účastníky uzavřena dne 26. 8. 2009 mimo jiné pro případ odpovědnosti za škodu způsobené při výkonu činnosti žalobkyně zapsané v obchodním rejstříku – provádění staveb, jejich změny a odstraňování. Žalobkyně se po žalované domáhala pojistného plnění s tím, že náklady, které vynaložila na zbourání části budovy, měl vynaložit objednatel (vlastník objektu – obec L.), a žalobkyně tak plnila pouze svoji prevenční povinnost ze závazkového vztahu a chtěla škodě zabránit.

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že účastníci uzavřeli pojistnou smlouvu pro pojištění podnikatelských rizik – TREND 07, a to na dobu neurčitou s počátkem pojištění 1. 9. 2009. Mimo jiné bylo mezi účastníky sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a za škodu způsobenou v souvislosti s předmětem činnosti žalobkyně dle čl. III. pojistné smlouvy. Součástí pojistné smlouvy byly též Všeobecné pojistné podmínky žalované pro pojištění majetku a odpovědnosti P 100/05. V článku XIII. si účastníci sjednali, že zachraňovacími náklady se rozumí účelně vynaložené náklady na: a) odvrácení vzniku bezprostředně hrozící pojistné události, b) zmírnění následků již nastalé pojistné události, c) odklizení poškozeného pojištěného majetku nebo jeho zbytků, pokud je povinnost toto učinit z hygienických, ekologických, či bezpečnostních důvodů. Podle odst. 5 uvedeného článku účastníci dále sjednali, že pojistitel není povinen hradit zachraňovací náklady podle odst. 1 písm. a) a b) tohoto článku z pojištění odpovědnosti za škodu. Pojistná smlouva byla účinná od 1. 9. 2009. Žalobkyně, jako zhotovitel, uzavřela s objednatelem, obcí L., písemnou smlouvu o dílo č. 876 ze dne 22. 12. 2008. Žalobkyně se zavázala pro vlastníka objektu č. p. na pozemku parc. č. st. 16/1, obec L., vykonávat stavební práce na projektu „Rekonstrukce objektu č. p. na bytové jednotky“. Objekt se sestával ze dvou budov, a to Budovy a Stodoly. V rámci stavebních prací měla žalobkyně provádět bourací práce na Budově, Stodola měla být bouráním nedotčena a zrekonstruována. Při zásahu do zdiva Budovy na úrovni prvního nadzemního podlaží však došlo k jejímu samovolnému zřícení a sousední objekt – Stodola byl touto havárií poškozen. Došlo ke statickému narušení střešní konstrukce a provalení střechy, v důsledku čehož byla nařízena demolice Stodoly. Městský úřad Ú., odbor výstavby a životního prostředí, vydal rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby, jímž bylo nařízeno vlastníkovu stavby, aby neodkladně odstranil stavbu nejpozději do 60 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí, a to stavbu – dvorní objekt stodola.

4. Soud prvního stupně zdůraznil, že žalobkyně netvrdila a neprokazovala v projednávané věci okolnosti o pojistné události, která je spojena se vznikem její povinnosti nahradit škodu, která nastala v souvislosti s její činností a vztahem k objednateli dle smlouvy o dílo ze dne 22. 12. 2008. Svůj nárok omezila tak, že se jedná o náklady, které účelně vynaložila na splnění své prevenční povinnosti, aby škoda objednateli nenastala.

5. Po právní stránce soud prvního stupně věc posoudil dle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a dospěl k závěru, že nárok žalobkyně na pojistné plnění není po právu.

6. K odvolání žalobkyně odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně; zopakoval důkaz Všeobecnými pojistnými podmínkami. Odvolací soud shledal porušení smluvní povinnosti žalobkyní, když nezjistila, že objekt Budovy a objekt Stodoly je konstrukčně provázán trémem, tedy v důsledku její činnosti při bourání Budovy došlo k poškození Stodoly, která byla staticky narušena, a bylo tak nutno přistoupit k její demolici dle rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby Městského úřadu Ú., odbor výstavby a životního prostředí, ze dne 26. 5. 2010. Byl tedy prokázán první předpoklad odpovědnosti za škodu, kterou je porušení smluvní povinnosti ze strany žalobkyně. Uvedl však, že v řízení nebylo tvrzeno, ani prokázáno, že by obci L. – poškozenému vznikla v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby Budovy (správně Stodoly) škoda, jako majetková újma, o kterou by se majetek obce L. zmenšil. Vzhledem k tomu, že chybí druhý z předpokladů odpovědnosti za škodu, kterým je vznik škody na straně poškozeného – obce L. v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby, nenastala pojistná událost, a žalobkyně tak nemá nárok na výplatu pojistného plnění. Pojištěný má sice dle čl. I. bod 2 písm. iii/ Zvláštních pojistných podmínek č. P 600/05 právo, aby mu pojistitel uhradil i jinou majetkovou škodu dle čl. VIII bod 1/, zahrnující např. náklady na likvidaci zničené věci, musí se však jednat o náklady poškozeného. V projednávané věci se však o náklady poškozeného nejedná, neboť obec L. ničeho na odstranění stavby nevynaložila.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), uplatňující nesprávné právní posouzení věci dle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.

9. K dovolání žalobkyně se žalovaná dle obsahu spisu nevyjádřila.

III. Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázek, zdali lze za škodu považovat i náklady na demolici a odstranění poškozené věci, a zda tím, že sám pojištěný (žalobkyně) provedl demolici poškozené stavby, uhradil ve smyslu ustanovení § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému. Při řešení první uvedené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Druhá dovolatelkou předložená otázka je pak otázkou, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

11. Dovolání je důvodné.

12. Dovolatelka poukazuje na nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem i soudem prvního stupně při řešení právní otázky, zda jsou splněny podmínky pro vyplacení pojistného plnění.

13. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určil, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

14. Předně dovolatelka nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že ke škodě v souvislosti s náklady vynaloženými na odstranění stavby nedošlo, když nebyly ze strany poškozeného vynaloženy žádné prostředky na odstranění následků.

15. Dovolací soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že za škodu se obecně považuje majetková újma vyjádřitelná v penězích. Skutečná škoda znamená zmenšení (úbytek) majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí. Ušlým ziskem je pak újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde k rozmnožení majetkových hodnot, ačkoliv se to s ohledem na pravidelný běh věcí dalo očekávat (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. [25 Cdo 986/2001](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 14/2005, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [30 Cdo 4851/2014](#)).

16. Nejvyšší soud přitom ve své judikatuře posuzoval jako škodu případy, kdy došlo ke zřícení objektu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, sp. zn. [25 Cdo 3074/2010](#)), i situace, kdy škodu mohou představovat náklady demolice, které bude nutno objektivně vynaložit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. [25 Cdo 2062/2016](#)). Závěry uvedených rozhodnutí lze přitom vztáhnout i na projednávanou věc, kdy poškozená byla povinna podle správního rozhodnutí provést demolici objektu.

17. V dané věci dne 26. 5. 2010 Městský úřad Ústě, odbor výstavby a životního prostředí, vydal rozhodnutí o neodkladném odstranění stavby, jímž bylo nařízeno vlastníkovi stavby (tedy obci L. u L.), aby neodkladně odstranil stavbu – dvorní objekt stodola. Povinnost demolice tedy stíhala dle uvedeného rozhodnutí vlastníka – poškozeného. Tento byl tudíž zavázán vynaložit náklady na demolici. Tyto náklady jsou pak součástí škody, která poškozenému (vlastníkovi objektu) vznikla v důsledku jednání žalobkyně.

18. Odvolací soud proto první řešenou otázku, zdali lze za škodu považovat i náklady na demolici a odstranění poškozené věci, posoudil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

19. Dále se dovolací soud zabýval otázkou, zdali tím, že sama pojištěná (žalobkyně) provedla demolici poškozené stavby, „uhradila“ ve smyslu ustanovení § 44 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému.

20. Dle ustanovení § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě uhradil-li pojištěný škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel.

21. Citované ustanovení hovoří o úhradě škody samotným pojištěným, aniž by byl pojem úhrada jakkoli blíže specifikován. Úhrada škody může být provedena jak v penězích, tak i v nepeněžní formě. Úhrada způsobené škody tak může být učiněna v jakékoli formě, která je schopna způsobit zánik závazku škůdce z odpovědnosti za škodu. Jestliže pojištěný sám se souhlasem poškozené provedl demolici Stodoly, vynaložil náklady na provedení demoličních prací, k nimž by jinak byla povinna poškozená podle rozhodnutí Městského úřadu Ú. Nepeněžním (naturálním) způsobem uhradil škodu, za kterou poškozené odpovídal. Tímto způsobem bylo dosaženo stejného výsledku, jako kdyby poškozená sama vynaložila náklady na provedení demolice odstraňované stavby, a až následně jí tyto náklady uhradila žalobkyně v penězích. Není zde žádný logický důvod, aby v případě poskytnutí nepeněžního plnění byla aplikace ustanovení § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě vyloučena.

22. Vynaložil-li tedy pojištěný sám se souhlasem poškozené náklady na provedení demolice stavby, poškozené jednáním pojištěného, přičemž k provedení demolice byla poškozená jako vlastník objektu povinna, má pojištěný podle § 44 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě proti pojistiteli právo na úhradu těchto nákladů, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozené pojistitel.

23. Nejvyšší soud ze shora uvedených důvodů bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) napadené rozhodnutí odvolacího soudu jako nesprávné zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, se vztahují i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).